

ERDÉSZ TIBORNÉ (szerk.) 1998. A személyiadat- és lakcímnyilvántartás összesített adatai. Belügyminisztérium. Központi Nyilvántartó és Választási Hivatal. Budapest.

ERDÉSZ TIBORNÉ (szerk.) 1999. A személyiadat- és lakcímnyilvántartás összesített adatai. Belügyminisztérium. Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal. Budapest.

ERDÉSZ TIBORNÉ (szerk.) 2000. A személyiadat- és lakcímnyilvántartás összesített adatai. Belügyminisztérium. Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal. Budapest.

ERDÉSZ TIBORNÉ (szerk.) 2001. A személyiadat- és lakcímnyilvántartás, okmánykiadás összesített adatai. Belügyminisztérium. Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal. Budapest.

FERCSIK ERZSÉBET 1992. *Feminista kísérletek – avagy mi is a helyzet az asszonynevek körül Hévízgyörkön?* In: Farkas Ferenc (szerk.) *Tulajdonnévhasználatunk*. Magyar Névtani Dolgozatok. 100: 63–9.

FERCSIK ERZSÉBET 2002. *A tanári mesterséget űző nők asszonynevéről – megjelenés alatt*

HAJDÚ MIHÁLY 2000. *Művészasszonyok névhasználata Szentendrén*. Névtani Értesítő 22: 45–50.

LACZKÓ KRISZTINA 1996. *A mai asszonynévhasználat Budapesten*. Magyar Nyelvőr. 161–7.

ÖRDÖG FERENC 1975. *Az asszonyok megnevezése a népnyelvben*. In: SZATHMÁRI ISTVÁN – ÖRDÖG FERENC (szerk.) Pais Dezső tudományos emlékülés Zalaegerszegen. MNyTK. 140: 69–72.

RÉVÉSZ KATALIN 2001. *Asszonynevek a szentendrei névhasználat tükrében*. Névtani Értesítő. 23: 57–75.

ZAHUCZKY MÓNICA 1997. *Az asszonynévformák változásai városon és vidéken a 70-es és 90-es években*. In: B. GERGELY PIROSKA ÉS HAJDÚ MIHÁLY (szerk.) *Az V. Magyar névtudományi konferencia előadásai*. Budapest–Miskolc. MNyTK. 209: 113–23.

FERCSIK ERZSÉBET

TISZAÚJLAK TÖRTÉNETI ÉS MAI CSALÁDNEVEI¹

Tiszaújlak Ugocsa megyei helység, ukrán neve Vilok. Lakossága 1991-ben 3500 fő volt, ebből magyar 3180. Fontos tiszai átkelőhely volt. 1989-től határátkelőhely.

¹ A helyszíni gyűjtés az FKFP 0890/97 és az OTKA T 025 237. sz., a történeti gyűjtés az OTKA T032 868 sz. pályázat keretében történt.

2000. november 25-én jártam Tiszaújlakon. Léírtam az elhurcoltak és a II. világháború hősi halottainak emlékművéről a vezetékneveket, majd a temetőben található sírkövek neveit is. Ebben segítségemre volt Tekerman Zoltán és Turcsik Zita magyar-német szakos hallgató. Fáradtságukat ez úton is köszönöm.

A történeti névanyagot SZABÓ ISTVÁN: Ugocsa megye (Bp., 1937. 512–4) című könyvéből vettem; a XV–XVII. század végéig hoz adatot. Így összességében 339 családnevet sikerült összegyűjtenem – az alakváltozatokat nem számítva.

A temetőben található ukrán feliratú sírkő is elvétve, sőt ugyanaz a név mindkét írással. A magyar nevek dominálnak, de vannak lengyel, német, orosz, román, ruszin, szlovák és ukrán nevek is. Párszor nem vagy nehezen dönthető el, hogy egy név (pl. *Tihor*) a ruszinból vagy a szlovákból került-e át.

A neveket csoportosításban közlöm, azt a módszert alkalmazom, mint a NÉ. 21. számában (190–6).

A NÉVADÓ ŐS SZEMÉLYNEVÉRE VISSZAMENŐ CSALÁDNEVEK

Egyházi személynevek

1673, 1715: *Adorjan*, 1681: *Adorján* (K. 27), 1601: *Elek* (K. 326), *Fábián* (K. 341), *Gábor* (K. 386), 1490, 1673: *Gal*, 1715: *Gaál*, ma: *Gál* (K. 388), 1625, 1632: *Gaspar* (K. 395–6), 1622: *Giörgy* (K. 436–7), 1597: *Illes*, ma: *Illyés* (K. 491–2. *Illés* a.), *Jakab* (K. 507), 1581: *Janoss* (K. 512–3), *Kalman* (K. 535. egy ír származású, de Melkben tevékenykedő szent neve volt, onnan került a magyarba és nem a törökből, miként MEZŐ – 109–10 – bizonyította), 1666: *Kelemen* (K. 570), 1743: *Konrád* (K. 620–1. Szent Konrádnak nálunk ugyan nem volt tisztelete, de a névviselő német volt), 1490, fl637, 1715: *Kozma* (K. 632), 1577: *Laios* (K. 661), *László* (K. 667), *Lázár* (K. 668–9), *Márkus* (K. 971–2) < lat. Marcus, *Márton* (K. 713–4), 1661: *Mathe*, 1775: *Mátéf*(K. 716), 1565: *Mathias* (K. 718), 1661: *Mihaly* (K. 731–2), *Móricz* (K. 749–50), 1580, 1632: *Orban* (K. 788–9), 1622, 1632: *Pal*, ma: *Pál* (K. 812), 1576, 1580: *Simon* (K. 935–6), 1670: *Szaniszló* (K. 968), 1572, 1604: *Thamas*, 1633: *Tamas* (K. 1041–2), 1580, 1632, 1715, 1743, 1754/55: *Vincze*, ma: *Vincze* (K. 1145).

Ruszin: *Pilip* < Filip (K. 381–2), *Prokob* (a Martirologium Graecumban szerepel, a szóvégi –b a Jakab~Jákob név analógiás hatásának tekinthető).

Szlovák-német: *Stéfán* (K. 500–1), 1490, 1565: *Urban*, de 1567-ben *Orban* (K. 788–9).

Egyházi személynevek rövidült, képzett alakjai

Bene < Benedek (K. 120–1), 1610, 1632: *Barta* < Bartalom (K. 99–100), *Balla* < Barlabás (K. 76–8), 1490: *Dyenes* < Dyonisius (K. 292–3. Dénes a.), 1754/55: *Fóris* < Flórián (K. 372–3), 1577: *Gerwd* < Gergely, Gervasius (K. 405. Gered alakot hoz, és a Gergelyből vezet le), *Jóni* < Jónás (K. 521), 1602: *Kati*, 1633: *Kathi*, 1622, 1715: *Katy* < Katalin (K. 562), *Kató* < Katalin (K. 562–3), *Markó* < Márk, Márton, Marcell (K. 759–60), 1680: *Mihok* < Mihály (K. 733), 1754/55:

Peterke < Péter (K. 848), *Pongó* < Pongrác (K. 866), *Pödör* ~ *Pödör* < Péter (K. 874), 1635: *Tako* < ?Tamás (K. 1033).

Német: *Fatz* < Bonifacius (Br. I, 434).

Ruszin: *Fedák* < Fedor, *Kosztá* < Konsztantin, *Kosztju* < Konsztantin, *Mahara* < Makar, *Panuscsik* < Pantelejmon, 1694: *Varicso* < Vartolomej.

Szlovák: *Andriskó* < Andrej, *Jócsák* < Jonáš, 1490: *Lywras* < Juraj, 1693: *Risko* < Maria, 1644: *Tomka* < Tomáš.

Ukrán: *Manajló* < Manujlo < Emmanuil, *Мукулка* < Микулай, *Petruszina* < Petro.

Világi személynevek

1665: *Badocz*, 1666: *Bados*, 1681: *Tibacz*, 1683: *Badocs* (K. 59. Badócs a.), 1565, 1580: *Bede*, 1577: *Bedew* (K. 109–10), 1570: *Bedeo* (K. 110–1), *Buda* (k. 190), *Bunna* (K. 193. Buna a.), 1775: *Buzat* < Buzadi (ÁKSz. 73), 1490: *Genes* (ÁKSz. 78), 1490: *Chyne* (K. 201. Cene a.), *Héder* (K. 464), *Károly* (K. 555–6), 1490, 1524, 1580), 1681: *Kosa*, 1580: *Kasa*, 1598: *Kassa*, 1490, 1582: *Kasza*, ma: *Kósa* (K. 625–6), 1572: *Neste* (K. 776. női név!), *Sándor* (K. 910., ő egyházi személynévnek tartja, én nem. Egyrészt azért, mert az Újszövetségben csak jelentéktelen személyek viselték az Alexander nevet, melyet később „sándorosítottak”, másrészt azért, mert Szent Alexander pápának nálunk nem volt tisztelete).

Kun: *Karakas*, tkp. 'fekete szemöldökű'.

Szláv: **Milován.**

Világi személynév rövidült, képzett alakja

Ruszin: *Sitka* < Zsitomir.

Patronimikum képzős nevek

Lengyel (góral): *Kiskovszki* (alapszava: *kiszka* 'bél'), 1743: *Lebovic* (alapszava: *gleb* 'szántó föld'; egy galíciai zsidónak a neve).

Orosz: *Kalásnyikov* (alapszava: *kalacsnyik* 'kalácsütő')

Szlovák: *Berdic* (alapszava: *brdo* 'borda'), *Kiszelovics* (alapszava: *kysel* 'savanyú leveles'), *Mihalics* < Michal.

Ukrán: *Doncsenko* < Donat, *Ignátisin* < Ignatij, *Лайпанов* (alapszava: *лай* 'káromkodás'), *Старченко* (alapszava: *старец* 'ősz, öreg ember; koldus'), *Vovkanics* (alapszava: *vovk* 'farkas').

A SZÁRMAZÁS HELYÉRE UTALÓ VEZETÉKNEVEK

Nagyobb egység nevéből alakultak

1620: *Alfeodi*, 1632: *Alfoldj* (K. 34), 1490: *Erdely* (k. 330–1), *Magyari* 'magyarországi' (K. 697–8), 1743: *nyri*, 1775: *Nyiri* 'nyíreségi' (K. 778), 1754/55: *Szilágyi*, 1743: *Szilágyi*, ma: *Szilágyi* 'szilágyási' (K. 1010).

A helység valamely részén lakó vagy dolgozó

1598: *Kertali*, 1599: *Kerteli*, 1633: *Kertalli*, 1666: *Kertelly* 'kertaljai', 1681: *Mezei, Pógyor* < *potyor* 'nagyon híg sár' (Ball. II, 447), nyilván sáros helyen lakott, 1715: *Porhán*, 1716: *Korhány* 'kunhalom', e mellett lakó, *Végh* 'a település szélén lakó' (K. 1131).

Ukrán: *Підбереукуї* 'a part alatt lakó'

Szlovák: *Juskó* 'délen lakó', esetleg: 'délvidéki'.

Pusztá helynév

1678: *Dinnyeszegh*, 1679: *Dioszeg*. A Dinnyeszeg valamely település külterülete lehet, Diószeg bihari falu (K. 300–1. Diószegi a.).

Melléknévképzős helynevek

Ha egy-egy helység több megyében is előfordul, akkor a legközelebbi(eke)t adom meg.

Árdánházi (K. 48) Bereg m., 1775: *Badalay* (K. 59) Badaló, Bereg m., 1490: *Bagossy* (K. 62) Szabolcs, Szatmár, 1743: *Bánki* (K. 84) Nógrád m., Bánka, Ung m. *Bányi* (K. 85–6. Bányai a.) 24 megyében 43 helység, 1524: *Baranyai*, 1567., 1580: *Baraniay*, 1565: *Baran* (K. 90–1) Máramaros, Ung m., 1775: *Beregszászy* (K. 127–8) Bereg m., 1775: *Belinyesy* (K. 116. Belényesi a.) Bihar m., 1637: *Bathory* (K. 105–6) Szabolcs m., *Biki* (K. 198. Büki a.) Sopron, Zala m., Bikk, Borsod m., *Bihari* (K. 140) helységnév és megyenév egyaránt lehet, 1661: *Bodroky* (K. 151) Bodrog m., *Bródy* (K. 188) Bereg m., 1754/55: *Budai* (K. 190–1) Heves, Kolozs, Pest m., 1567: *Búdy* (K. 197) Abaúj, Szabolcs m., 1524: *Czegeldi* (K. 225) Csegöld, Szatmár m., 1715: *Csengery* (K. 230–1) Szatmár m., 1633: *Czerney* (K. 240) Cserne, Trencsén m., *Csüri* (K. 272) Szeben szék, 1632: *Darnaj*, 1626: *Tarnay* (K. 263. Darnai a.) Szatmár m., (K. 1050. Tarnai a.) Ugocsa, Ung m., *Dobai* (K. 302) Közép-Szolnok m., 1775: *Dobszay* (K. 305–6) Abaúj m., 1775: *Egresi* (K. 323) Ugocsa m., 1681, 1754/55: *Ercsy* (K. 330) Fejér m., 1670: *Fejérvári* (K. 352–3) Alsó-Fehér, Fejér m., 1754/55: *Fornosy* (K. 373) Bereg m., *Gacsály* (az ejtésben gacsáji) (K. 387) Szatmár m., *Géczy* (K. 398–9) Szatmár m., 1743: *Gyulai* (K. 441) Ugocsa m., 1775: *Hacsy* (K. 444) Hacs, Gömör m., 1693: *Harsanyi*, ma: *Harsányi* (K. 459–60) Bihar, Borsod m., 1693: *Hathazi* (K. 461) Borsod m., Hajdúság, *Huszt* (K. 486–7) Máramaros m., *Kajdi* (K. 329) Vas m., 1670: *Karácshalvi*: Ugocsa m., *Karmacs* (K. 654) hat megyéből legvalószínűbb Nógrád m., 1567, 1580: *Lelezy*, 1632, 1670, 1681: *Leleszi* (K. 670–1) Heves, Zemplén m., 1490: *Lyppay* (K. 677) Pozsega, Temes, Zala m., 1681: *Maytoni* (K. 700) Majtény, Szatmár m., 1490: *Mathochy* (K. 717) Matolcs, Szatmár m., 1715: *Miskoczy* (K. 739. Miskolc a.), *Mohay* (K. 743) Fehér m., 1693: *Munkaczi*, 1715: *Munkácsy* (K. 752) Bereg m., *Nánási* (K. 765) Hajdúság, *Ombody* (K. 787) Szatmár m., 1583: *Paladj*, 1775: *Paládi*, ma: *Paládi* (K. 813), *Pallai* (K. 817) Palló, Ung m., 1754/55: *Pánky* (K. 820) Hunyad m., 1743: *Pati* (K. 830) Pat: Komárom, Somogy, Zala m., Pati: Pozsony m., *Petróci* (K. 852–3) Ung, Zemplén m., 1567: *Ráthonyi* (K. 887) Kraszna m., *Sarkadi* ~ *Шапкаду* (K.

915) Bereg, Bihar, Zemplén m., 1572: *Somogi*, 1576: *Chomogi* (K. 943–4) Abaúj m., *Szelley* (K. 987. Szelei a.) Nógrád, Pest, 1754/55: *Szenczy* (K. 992) Pozsony m., 1690: *Szeregynei* (K. 1005. Szerednyei a.) Ung m., 1775: *Szilvai* (K. 1013) Sáros m., 1743: *Szilvasi* (K. 913) hét megyéből legvalószínűbb Borsod m., 1565, 1580: *Zirmay*, 1567: *Szirmay* (K. 1015) Ugocsa m., 1693: *Szoboszlai*, 1715: *Szoboszlai*, ma: *Szoboszlai* (K. 1017) Hajdúság, 1626: *Tarnay* (K. 1050) Ugocsa, Ung m., 1775: *Terebesy* (K. 1061) Szatmár, Ugocsa, Zemplén, *Uglai* (a temetőben), *Uglay* (a II. világháborús emlékművön) (K. 1100. Uglyai a.) Máramaros m., 1567, 1670: *Ujhelyi* (K. 1102) Ugocsa, Zemplén m., *Újlaky* (K. 1102–3) 15 megyéből 22 helység, valószínű: Ugocsa, 1716: *Wáry*, 1775: *Váry*, ma: *Vári* (K. 1122) Bereg m.

Német: *Greckeri* (Ba. 183., a szóvégi *-i* a magyarban toldódott hozzá, igazítva az *-i* képzős nevekhez).

Szlovák: *Orlóczki*, *Orloczki*, *Orlócki*: Orlócs, Trencsén m., *Rajcsinec*, tkp. 'paradicsomlakó', *Reviczki*: Gömör m., *Tesovszky*: Alsókállosa Gömör m.) külterületi lakott helye, *Turánszky*: Zemplén m., *Zadranszky*: Gömör m.

Népnevek

Vitatott és vitatható kategória, ám végsősoron – a mellékjelentéseket nem számítva – mégis a származás helyére utal.

Bilák: egy ruszin etnikai, nyelvjárási csoport neve (eredetileg: elruszinosodott román), *Bosnyák* (K. 177), 1775: *Czigány* (K. 202–3), 1567: *Horváth*, ma: *Horváth* (K. 480–1), *Lemák*: egy ruszin etnikai, nyelvjárási csoport neve (szójárásról nevezték el őket, mivel a *lem* 'csak' szót nagyon gyakran használják), 1579: *Lengyel*, 1580: *Lengyell*, ma: *Lengyel* (K. 672–3), *Lizák*: egy ruszin etnikai, nyelvjárási csoport neve (tkp. 'erdőlakó'), *Magyar* (K. 696–7), 1616, 1632: *Ola* (K. 783. Oláh a.), 1677, 1775: *Orosz* (K. 792–3) 'ruszin', *Székely* (K. 982–3), 1490: *Toth*, 1695: *Thott* (K. 1080–2), 1574: *Thewreuk*, 1580: *Teoreok* (K. 1087–8).

FOGLALKOZÁSRA, TISZTSÉGRE UTALÓ VEZETÉKNEVEK

A foglalkozás, a tisztség megnevezése

1715: *Ács* (K. 24–5), 1572: *Bires*, 1577: *Bereös*, 1775: *Béres* (K. f129), 1490: *Byro*, 1632, 1633: *Biro* (K. 142–3), *Bodnár* (K. 148) 'kádár, kerékgyártó', 1775: *Bornyasz* 'borjúpásztor', *Borsos* (K. 174–5) 'borsütő, borsórló, borssal kereskedő', 1616: *Buzas* (K. f196) 'búzaörlő, -árus', 1565: *Czepus* (K. 235) 'a kenderfeldolgozás valamelyik műveletére utalhat', 673: *Czizmadia* (K. 251–2), 1565: *Deak* (K. 285–6) 'íródeák', lefordították latinra is, 1632: *Literatus*, *Drabant* (K. 281. Darabont a.) 'gyalogos katoná, testőr, csatlós', 1561: *Fatgyas*, 1565: *Fagias*, 1633: *Fatgyos* (K. 342. Faggyas a.) 'gyertyaöntő', 1775: *Fazokas* (K. 348–50) 'fazékgyártó', *Futó* (K. 379–80) 'kengyelfutó, szökött jobbágy', *Gajdos* (K. 388) 'dudás', lehet szlovák is – változatlan jelentésben, 1610, 1743: *Halasz* (K. 450–1) *Hegedüs* (K. 464–5), *Hentes* (K. 468–9), *Herczegh* (K. 469), *Juhász* (K. 523–4), 1597: *Kadar* (K. 527–8), *Kálló* (K. 534–5).

Kalló a.) 'gyapjúványoló', 1775: *Kantor*, ma: *Kántor* (K. 543–4), *Kapitány* (K. 546–7) 'katonai parancsnok, tisztiviseelő', 1775: *Kerekes* (K. 579–60) 'kerékgyártó', 1638: *Kiraly* (K. 593–4), 1594: *Kochis*, 1633: *Kotczis*, 1775: *Kocsis* (K. 605–6), *Kontros ~ Kohmpou* (K. 615. Kontrás a.) 'a harmincados mellett szolgáló ellenőr', a cirillbetűvel leírt alak is a magyarból való, 1567: *Kowach*, 1580: *Kowacz*, 1715, 1754/55, 1775: *Kovács*, ma: *Kovács* (K. 629–30), 1565: *Kiemos*, 1567: *Kewmives*, 1576: *Komos*, 1580: *Keomueos*, 1581: *Kymies* (K. 637. Kőműves a.), 1598: *Keonch* (K. 592) 'kincstartó', 1580: *Keowago* (K. 644), *Kulcsár* (K. 649–50) 'az éléstár, a pince stb. felügyeletével, kulcsainak őrzésével megbízott alkalmazott', 1599: *Lanthos* (K. 664–5), 1576: *Lector* 'tanító', *Major* (K. 698–9) 'majorosgazda', *Méhes* (K. 722–3) 'méhész', 1743: *Mester* (K. 726) 'elöljáró, tanító', 1567: *Mizaros*, 1580: *Mezaros*, 1633: *Meszaros* (K. 727–8. Mészáros a.), 1565, 1715: *Molnár*, 1633: *Monár* (K. 745–6), 1565: *Nerges*, 1572: *Nierges*, 1580, 1633: *Nyerges* (K. 775–6), 1490, 1524, 1565, 1580: *Pap*, ma: *Papp* (K. 821–2), 1681: *Pinches* (K. 845) 'pincemester, pinceásó', 1632: *Polgar* (K. 864) 'városlakó, esküdt, parasztgazda', *Seres* (K. 927–8) 'serfőző' 1603, 1632: *Sipos* (K. 937–8), 1490: *Sovago* (K. 947) 'sóbányász', *Sütő* (K. 952) 'pék', 1567, 1580, 1632: *Zabo*, 1715, 1775: *Szabó*, ma: *Szabó* (K. 955–7), 1632: *Zanto* (K. 969), 1633: *Zeoch* (K. 1031–3. Szücs a.), *Szücs* (K. 1031–3), *Takács* (K. 1037–8), 1524: *Thalpalo* (K. 1040) 'lábbelijavító', 1635: *Tanczos* (K. 1043–4) 'mulattató', 1576: *Wago* (K. 1112) 'fa-, kő-, nád-, sóvágó stb.), 1490. 1567: *Warga*, 1632, 1681, 1715: *Varga*, ma: *Varga* (K. 1120–2. 'lábbelifoldozó', *Vitéz* (K. 1149–50) 'katoná, harcos, hős'.

Német: *Ackerman* (Br. I, 8–9) 'szántó', *Fiszter* < Pfister (Br. I, 127) 'pék', *Pekli* < Beckl (Br. I, 90) 'pék', *Rozmán* < Roßmann (Br. II, 434) 'lótartó', *Vakter ~ Vahter* < Wachter (Br. I, 729) 'őr, éjjeliőr, *Véber* < Weber (Br. I, 751) 'takács'.

Román: *Bombák* (DOR. 222) 'gombkötő'.

Szlovák: *Gazdik*: m. *gazda* + -ik: 'gazda', *Kovacsik* 'kovács'.

A mesterségre metonimiával utaló vezetéknevek

Csuha (K. 266) 'felsőruha, szűr, köpönyeg, dolmány, zeke', *Csurka* 'hurka' (ÚMTsz. I, 922), 1594 :*Rez*, 1597: *Recz*, 1601: *Resz*, 1620: *Revesz*, 1632: *Rez* (K. 894. Réz a.), 1774: *Sinor* (K. 1169. Zsinór a.) 'paszomány', 1774) 55: *Sötér* (K. 906. Sajtár a.), 1601: *Taska* (K. 1052), 1490, 1524, 1572: *Was*, ma: *Vass* (K. 1125–6).

Német: *Schilinger* < Schillinger 'Schilling (pénznem)' (Br. II, 515), 1775: *Sudsz* < Schütz (Br. II, 576) 'mező-, határvédelem'.

Szlovák: *Harapkó* < hrab 'gyertyán', némileg magyarosodott alak, *Karafa* 'hosszú nyakú üveg, asztali vizesüveg'.

Ukrán: *Čenak* 'főkötő'

EGYÉNI TULAJDONSÁGOT JELÖLŐ VEZETÉKNEVEK

Mind belső, mind külső tulajdonságokat jelölhetnek. Sok esetben csak annyit tudunk, hogy tulajdonságról van szó, de azt nem tudjuk, hogy melyik részletre vonatkozik. Különösen érvényes ez a metaforikus nevekre.

Bezzegh (K. 138) 'igaz(mondó), szótartó', kevéssé tartom valószínűnek, hogy szavajárási név lenne, hiszen határozószóvá csak később alakult, *Csorba* (K. 261) 'hiányos fogú, foghíjas', 1580: *Deorgeosd*, 1583: *Deongeos*, 1594: *Deorges*, 1601: *Dörgös* (K. 315–6) 'kiabáló, üvöltő', 1572: *Feyr* (K. 350–2. Fehér a.), 1743: *Fekete* (K. 354–5), megvan latinul is: 1490: *Niger Fodor* (K. 367–8) 'göndör', de a ruszin *Fedor* magyarosodott alakját sem lehet kizárni, 1599: *Futot* (K. 380) 'menekült, bujdosó', 1626: *Gore* (K. 622. Kóró a., de *Góré* adatot is hoz) 'szép egyenes szál férfi', 1775: *Hajas* (K. 447) 'dús hajú', *Haluskay* 'galuska', a szóvégi -i a helynévi alaptag illúzióját kelti, 1490, 1565, 1580: *Hanga*, 1581: *Ongh* (K. 453–4) 'egyfajta növénynevezettség', *Kékes* (K. 569) 'kék szemű, kékeres', 1524, 1565, 1715: *Kis*, ma: *Kiss* (K. 594–6) 'ifjú, alacsony, valamelyik testrésze feltűnően kicsiny' adatolják latinul is: 1490: *Parvus*, 1775: *Kotnyel* (K. 628. Kotnyeles a.), 1565: *Kotiogo*, 1580, 1633: *Kotthigo* (K. 629) 'locsogó, fecsegő', 1716: *Kövér* (K. 645–6), *Marinka* 'rossz személy' (MTSz. I, 1404), de nem hagyható figyelmen kívül a Mária szlovák becézője sem), *Mursa* ~ *Murza* (K. 750. Morza a.) 'jelentéktelenül kicsiny', 1524, 1565, 1580, 1632, 1670, 1775: *Nagy*, ma: *Nagy* (K. 756–8) 'magas, idősebb, valamelyik testrésze feltűnően nagy', adatolják latinul is: 1490: *Magnus*, 1490: *Remethe* (K. 890) 'zárkózott, emberkerülő', 1580: *Santha*, 1678: *Santa*, 1775: *Sánta* (K. 911–2), 1775: *Sas* (K. 919), 1775: *Siket* (K. 930–1), 1695: *Szakai* (K. 959–60), 1616, 1632: *Zaraz*, 1775: *Száraz* (K. 971) 'sovány', 1616, 1632: *Zep*, 1715: *Szép* (K. 1001–2), 1678: *Thar*, 1743, 1754/55: *Tar* (K. 1046), 1567, 1580, 1632: *Tariska* (K. 1049) 'kopasz', 1715: *Tövis* (K. 1090) 'tüskés növény', 1576: *Wagos* (K. 1112. Vagyos a.) 'vagyonos, gazdag', 1775: *Vikony*, ma: *Vékony* (K. 1133) 'sovány, karcsú, gyenge', 1633, 1661: *Veres*, 1715: *Vörös*, ma: *Veres* (K. 1136–8), *Vig* (K. 1143–4) 'jókedvű', *Zékán* (K. 1156. Zákány a.) 'súlyomféle ragadozó madár', 1581: *Zeöd*, 1633, 1775: *Zöd*, 1715: *Zöld* (K. 1162–3) 'sápadt'.

Cseh: 1775: *Csilik* 'életrevaló'.

Német: *Blinda* > *Blinder* 'vak', sziléziai forma, 1775: *Mittervoker* > *Mitterwocher* 'szerdán született'.

Szlovák: *Hrenek* > *chren* 'torma', *Prihorilják* 'tűzkárosult', *Szkálnyik* 'madárbers (termése mérgező)', *Tihor* 'görény' (ruszinul is *thor*).

Ruszin: *Dih* > *dikij* 'vad, durva, embergyűlölő', *Záboj* 'gyilkosság részese'.

EGYÉB CSALÁDNEVEK

A névadásnak több indítéka is lehetséges

1693, 1715: *Balogh*, ma: *Balogh* (K. 79–80) 1. balkezes, 2. gonosz, 3. régi világi személynév, *Boros* (K. 171–2) 1. borárus, -termelő, 2. iszákos, *Csépes* (K. 233) 1. a Csépan név becézője, 2. cséplő, 1604: *Cseregh*, 1605: *Chieleg*, 1616: *Czellegh*, 1626: *Cswlleogh* (K. 265) 1. pusztai személynév, 2. a *csülökkel* való kapcsolata további vizsgálatot igényel, 1693: *Farkas*, ma: *Farkas* (K. 346–7) 1. régi világi személynév, 2. tulajdonság, *Ganyó*: 1. vénasszony, banya, 2. dohánykertész, 3. majoros (Ball. I, 449. gányó a.), 1490, 1524, 1574: *Kaza*, 1581: *Kazzay*, 1632:

Kasza: három névnek is felfogható: Kaza (puszta helynév), Kazai (képzős helynév), kasza (foglalkozás), *Matola*: lehet a szlovák Matej képzett alakja vagy a motolla alakváltozata (ÚMTSz. III, 1314–5), *Páva* (K. 833) 'díszes tollú házi-szárnyas v. pulyka, én inkább az ukrán Pavel becézőjére gondolnék, *Pók*: (K. 862) 1. a Pál keresztnév régi becézője, 2. pók, *Szemere* (K. 990) 1. régi világi személynév, 2. puszta helynév, *Törzsök* (1089) 1. a család, a nemzetség őse, 2. kicsi, tömzsi, 3. ostoba, 1662: *Turda*, 1663: *Turna*, 1664: *Turday*, 1666: *Durda*, 1715: *Turda* (K. 1075) 1. régi világi személynév, 2. puszta helynév, 3. –i képzős helynév.

A névadás indítéka nem világos, bizonytalan

1754/55: *Madis*: valószínűleg régi világi személynév, 1664: *Morolly*, 1667: *Moro*, 1693: *More* (K. 748. Móré a.), talán a *more* (TESz. II, 956) is szóba jöhet, 1665: *Csapoj*: a *csapó* szóval lehet valamilyen összefüggésben magyarul is, ruszinul is. *Дідзюа*: feltehetően az ukrán дід 'nagyapa' szóval van valami kapcsolata.

Kettős vezetéknév

1632: *Nagy Georgy* (K. 760).

Itt is szeretnék köszönetet mondani Udvari István egyetemi tanárnak a szláv névanyagom ellenőrzéséért és hasznos tanácsaiért.

Hivatkozott irodalom:

Ba.: BAHLOW, HANS 1967. Deutsches Namenlexikon. München.

Ball.: BALLAGI MÓR: A magyar nyelv teljes szótára I–II. Bp., é. n.

BENKŐ LORÁND (főszerk.) 1967–84. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára I–IV. Bp., Akadémiai Kiadó.

BOTLIK JÓZSEF–DUPKA GYÖRGY 1993. Magyarlakta települések ezredéve Kárpátalján. Ungvár–Budapest.

Br.: BRECHENMACHER, KARLMANN 1957–1963. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Familiennamen I–II. Limburg a. d. Lahn.

DOR.: CONSTANTINESCU, N. A. 1963. Dicționar onomastic Rom.nesc Bucuresti.

ЧОПЕЙ, ЛАСЛОВЪ 1883. Русько-мадярский словарь. Будапешть.

K.: KÁZMÉR MIKLÓS 1993. Régi magyar családnevek szótára XIV–XVII. század. Bp.

V. LŐRINCZY ÉVA (főszerk.) 1979–92. Új magyar tájszótár. Bp.

MEZŐ ANDRÁS 1996. A templomcím a magyar helységnevekben (11–15. század). Bp.

ПЕТРОВСКИЙ, Н. А. 1980. Словарь русский личных имен. Москва.

ŠTEFAN PEČIAR (vedecký redaktor) 1959–68. Slovník slovenského jazyka I–VI. Bratislava.

SZINNYEI JÓZSEF 1893–1901. Magyar tájszótár I–II. Bp.

СКРИНИК, Л. Г. – Дзатківська Н. П. 1996. Власни имена людей. Київ.

MIZSER LAJOS